

VIII som politiker og som menneske. Bl. a. er påvisningen af, at Christian VIII aldrig »føjte trang til i åben og fortrolig meningsudveksling at give uforbeholdne udtryk for skiftende følelser og anskuelser«, særdeles vigtig. »Ikke engang i enrum med dagbogen faldt det ham naturligt at omtale og forklare sine meningsforandringer.« (s. 101).

Dette, sammen med hans tøven, når hans intuitive fornemmelser skulle omsættes til politiske beslutninger, gør det i virkeligheden uhyre svært at benytte den store kildemængde, Christian VIII har efterladt sig. Helt ind til ham når man ikke, og denne distance over for omgivelserne spores også i hans samarbejde med sine rådgivere.

Dr. Fabritius har stået bi ved afslutningen af dette bind, men selve teksten er i indhold og tilrettelæggelse Linvalds egen.

Bogen er forsynet med en række portrætter af flere af de behandlede personer. Disse og de øvrige illustrationer er udvalgt af museumsinspektør Steffen Linvald, der har fundet adskillige ikke ofte sete billeder frem.

Det kunne være fristende, nu da Axel Linvalds årelange arbejde med Christian VIII har fundet sin afslutning, at give en samlet vurdering af denne forskningsindsats. Men lige så fristende det er, lige så umuligt er det.

Det skyldes, at værket er blevet en torso, hvor kun antydninger peger hen til den planlagte helhed. En retfærdig bedømmelse er utænklig endnu, fordi det nye i Linvalds indsats først vil falde på plads, når den videre forskning og det videre arbejde med Christian VIII skrider frem. Axel Linvalds værker må inspirere til, at et sådant arbejde gennemføres. Først når det er sket, vil hans egen produktion kunne ses i de rette proportioner.

H. P. Clausen

Orla Lehmann: Nisungesaga. (Aarhus Stiftsbogtrykkerie A/S, ikke i handelen). 65 s. i fol.

Der er tale om en lille ikke fuldført billedbog med tekst, udarbejdet af Orla Lehmann til fornøjelse for datteren Margrethe. Den er fundet i hendes søns, Ove Rodes, arkiv.

I indledningen fortæller lektor Tage Kaarsted på grundlag af ikke publiceret materiale om Lehmanns private forhold, hans korte, men lykkelige ægteskab og om hans omsorg for datteren, som han ofte måtte lade tilbage i amtmandsboligen i Vejle, når hans offentlige virksomhed tvang ham på rejse.

Sprælsk fabulerende i stilen vidner »Nisungesagaen« om Lehmanns kærlighed til sin moderløse datter. Hovedpersonen er nissen, der fremtræder i en noget mere potent og spændende udgave end nutidens: en lille »hedningeunge« med sort skæg fra det øjeblik, han bliver udruget af ægget, med anlæg for kontroversiel opførsel og tilbøjelig til omgang med de underjordiske. Opdragelse råder i nogen grad bod på forholdene.

Bogen, der fremtræder som et smukt stykke håndværk, viser en ny side af den utilstrækkeligt biograferede Lehmann.

Ib Gejl

Mogens Brøndsted: Meir Goldschmidt. (Gyldendals uglebøger, 1965). 203 s.

Bogen tilhører en genre, som efterhånden kun dyrkes lidt: den solide, populære digterbiografi med tilknytning til forfatterskabet. Bogen prætenderer ikke at fremlægge nyt stof, men giver med skønsom udnyttelse af den hidtidige litteratur og udstrakt kendskab til digterens værker en afrundet og velformet personskildring med hovedvægten på det ydre livs-

løb, på deltagelsen i det offentlige liv og med en redegørelse for Goldschmidts nemesisfilosofi; digterværkerne behandles ikke litterært. Bogen har særdeles velvalgte illustrationer.

Vagn Dybdahl

Hans Lund: Askov Højskole 1865–1915. (Gyldendal, 1965). 374 s., 35 kr.

Hvert skolebarn i Danmark kender *Erik Henningsens* maleri af foredrags-salen på Askov Højskole fra 1902. Det hænger på Frederiksborg, og i museets billedhæfte er det kaldt »et monument over en storhedstid for den danske folkehøjskole«. I virkeligheden er maleriet forlægt et fotografisk øjebliksbillede, men dets hovedpersoner, forstander *Ludvig Schrøder*, hans designerede efterfølger *Jacob Appel*, deres fruer og staben af dygtige og ansete lærere, var faktisk hovedpersoner i skolens liv i størstedelen af tiden indtil 1915.

Historikeren *Hans Lunds* fremstilling af Askovs historie i skolens første halvhundredede år er ikke noget øjebliksbillede. Den må snarere sammenlignes med en dokumentarfilm. Den kan med fuld ret kaldes »et monument over en storhedstid for den danske folkehøjskole«, men et nøgternt monument, og det tidspunkt, hvor Henningsens billede blev til, fremtræder i hvert fald ikke som en storhedstid, men – for at citere en elev fra disse år – som »et forbavsende konservativt hjørne i Askovs historie«.

Grundlaget for Lunds fremstilling er netop dokumentarisk: Skolens regnskaber og indberetninger til Undervisningsministeriet, elev- og forhandlingsprotokoller, trykte meddelelser om skolens virksomhed og endelig et væld af private breve, hvoraf især *Poul Bjerges* til dr. L. Moltesen giver

veltrufne øjebliksbilleder. *Hans Lunds* egen virksomhed som lærer ved Askov under første verdenskrig og som naboforstander til skolen indtil 1952 har yderligere givet ham dyb fortrolighed med sit emne. Han er dog ikke stærkere bundet deraf, end at han som skolet historiker har sikret sig den afstand, der giver mulighed for overblik.

Skolens første femti år er opdelt i fem afsnit af ulige længde og vægt. Indsnit er sket på de tidspunkter, da der skete skifte eller spring i skolens udvikling.

Askovs udvikling kan godt kaldes eventyrlig. Den begyndte i 1865 i et beskedent bondehus, som endnu står på sin plads. Her søgte de tre lærere, der havde ledet den veludstyrede Rødding Højskole, tilflugt, da grænsedragningen efter krigen 1864 syntes at gøre en fortsættelse af skolen på sønderjysk grund umulig. De håbede ad åre at kunne vende tilbage, men det slægtled, der havde forladt Rødding, kom ikke til at opleve genførelsen. Efter pionértiden i Askov 1865–70 fulgte perioden 1870–78, hvor Askov vandt førerstillingen blandt de grundtvigsk prægede skoler. Derpå fulgte tiden 1878–91, hvor højskolen blev »udvidet« og gav en videregående undervisning med fremragende lærerkræfter som fysikeren *Poul la Cour*, *Holger Begtrup* og *Jacob Knudsen*. Det var en virkelig »storhedstid for den danske folkehøjskole«, men Askov blev ikke, som man havde drømt om de første år, et alternativ til den akademiske dannelse. Årene fra 1892 til 1906, skildret i fremstillingens fjerde afsnit, var en overgangstid. Schrøders nyskabende evne syntes udtømt. *Jacob Knudsen* og *Begtrup* forlod skolen. Den vandt en ny kraft i den geniale naturfagslærer *Jacob Appel*, men som